

Når Elevernes Inferensdannelse og Fortolkning Understøttes af Samtale

Professionsessay i modulet Dansk: Sprog og genrer, 1. – 6. klasse.

Lavet af Lisa Maria Vang Kristensen

Indholdsfortegnelse

- Indledning.....3
- Relevans for folkeskolen og faget.....3
- Teori:
 - Inferensdannelse..... 5
- Min undersøgelse:
 - Undersøgelsens udformning.....5
 - Min undersøgelse i praksis, forløb og evaluering.....5
- Analyse af elevernes inferensdannelse.....5
- Konklusion.....6
- Litteraturliste.....7
- Bilag:
 - Bilag 1: Få fat i tekstens planer.....8
 - Bilag 2: Samtalekort.....9
 - Bilag 3: Litteraturinterview.....10
 - Bilag 4: Opsamlende spørgsmål til ”Kompetencer”..... 12
 - Bilag 5: Arbejdsark til ”Aldrig mere”.....13
 - Bilag 6: Ekstraopgave, billede med ”tid”15

Indledning

”At danne inferens betyder at læseren bruger informationer fra teksten til at skabe nye betydninger, som ikke er udtrykt direkte i teksten” (Gissel & Steffensen, 2021, s. 59).

Inferensdannelsen er vigtig for vores tekstforståelse og evne til fortolkning af en tekst, og derfor er det også centralt at have fokus på at støtte eleverne i at udvikle evnen til at danne inferenser, når de læser.

Inspireret af en tidligere undersøgelse, hvor jeg havde succes med at anvende den filosofiske samtale til at skabe et fælles udgangspunkt for eleverne, og efter at have læst Anna-Kari Skardhamars tekst om litteraturundervisning, hvor hun beskriver samtalen som den bedst egnede arbejdsmåde til tekstanalyse (Skardhamar, 2001) har jeg lyst til at undersøge, hvordan man kan arbejde med analyse og fortolkning af tekster gennem samtaler i grupper med henblik på at støtte elevernes inferensdannelse. Jeg har derfor udformet et undersøgelsesspørgsmål, der hedder:

”Hvordan kan dialog/samtale understøtte elevernes inferensdannelse af en litterær tekst i 6. klasse?”

I min undersøgelse vil jeg udvælge to kortprosattekster fra forfatteren Bent Hallers værk *At blive set*, som jeg vil starte med at læse højt for eleverne. Derefter skal de i grupper arbejde med teksterne i et forløb, som jeg har fundet inspiration til på gyldendal.dk (Gyldendal, 2022). Her har jeg udvalgt enkelte arbejdsark fra *Grib Litteraturen*, der understøtter nogle af de litteraturdidaktiske greb, der også beskrives i teksten *”At læse med sanserne forrest”* (Henkel, (2020)), og dertil vil jeg selv lave arbejdsark, der skal støtte eleverne i et undersøge og nærlæse teksterne.

Relevans for folkeskolen og faget

Når man ser på folkeskolens formål (Undervisningsministeriet, 2021), står der i den første del, at folkeskolen i samarbejde med forældrene skal give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem på videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere. Når eleverne starter i skole, skal de først lære at læse, hvilket er en færdighed som eleverne skal tilegne sig. Senere, når de har

lært denne færdighed, skal de lære at bruge den som et redskab til at lære mere (Roe, 2016). Det at kunne danne inferenser i forbindelse med læsningen er afgørende for at kunne fortolke tekster og dermed opnå en dybere mening og forståelse, hvilket er nødvendigt som forberedelse til videre uddannelse.

Folkeskolen skal også udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst (Undervisningsministeriet, 2021), og her er det interessant at se på, hvordan man kan arbejde med litteraturen, så man netop åbner mulighederne for, at eleverne kan opleve og fordybe sig i teksterne på en måde som bliver interessant, understøtter fortolkningsevnen og giver lyst til at lære. Der håber jeg, at samtalen kan være et redskab til at hjælpe eleverne dybere ned i teksten, og at en undersøgende og tekstnær tilgang til teksten kan hjælpe dem på vej til at blive gode tekstlæsere, samtidig med at det giver en oplevelse, som de i en vis grad kan relatere til deres egen virkelighed.

Det er netop danskfagets formål at fremme elevernes oplevelse og forståelse af litteratur som kilde til personlig og kulturel identitet, samt at udvikle deres udtryks- og læseglæde og kvalificere deres indlevelse og indsigt i litteratur og andre æstetiske tekster (Undervisningsministeriet, 2021, s. 7). Inferensdannelsen er essentiel for både oplevelsen og forståelsen af teksten, og jo mere øvelse man får i at udfylde tekstens tomme pladser og læse mellem linjerne- altså i at danne inferenser - des større bliver læseoplevelsen, og det bliver nemmere at leve sig ind i handlinger og problemstillinger på en sådan måde, at det kan blive udviklende for eleverne personligt og kulturelt.

At styrke elevernes beherskelse af sproget og at fremme lysten til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre er også en del af fagets formål (Undervisningsministeriet, 2021). Her er samtale om teksterne relevant, da det kan give eleverne mulighed for at øve sig i at udtrykke og forklare sig mundtligt i en mindre gruppe, hvor de er trygge. De får mulighed for at udvikle sig sprogligt, de kan øve sig i at bruge forskellige fagudtryk i praksis, føre en samtale, lære at give plads til de andre i gruppen ved at lytte, og de kan bruge samtalen konstruktivt til at opnå ny viden eller i fællesskab bygge videre på det, hinanden siger.

I min undersøgelse, håber jeg derfor at det både vil være muligt at være med til at udvikle elevernes udtryks- og læseglæde samt at kvalificere deres indlevelse i litteraturen ved at have fokus på at understøtte inferensdannelsen.

Teori

I dette afsnit vil jeg præsentere noget teori omkring elevernes inferensdannelse i forbindelse med litteraturundervisningen ved hjælp af et værktøj fra skoletube.

Inferens

Du kan læse om inferens i min [Pixton Tegneserie](#).

Kilder til inspiration:

(Elbro & Daugaard, 2018)

(Oakhill, Cain, & Elbro, 2015)

Min undersøgelse

I de næste afsnit kan du se og læse mere om planlægningen af min undersøgelse og undersøgelsen i praksis i forskellige værktøjer fra skoletube.

Undersøgelsens udformning

Du kan læse om planlægningen af min undersøgelse i denne [padlet](#)

Min undersøgelse i praksis – forløb og evaluering

Du kan læse om min undersøgelse [her](#) i en bog lavet i Book Creator ☺

Analyse af elevernes inferensdannelse

Efter at have været ude på skolen og lave min undersøgelse kan jeg se, at samtalen for en del elever kan understøtte inferensdannelsen og fortolkningen af den læste tekst.

Mens nogle elever allerede i 6. klasse er skarpe læsere med en ret god tekstforståelse, kan man på elevernes besvarelse af første del af arbejdsarket ”Få fat i tekstens planer” også se, at nogen stadig har svært ved at danne de lokale inferenser som er nødvendige for at opnå den rette forståelse af tekstens handling. I den første tekst ”Kompetencer”, kan man se en tvivl hos enkelte elever om, hvorvidt det er Torkel eller Peter, der bliver ramt af et træ, og om vedkommende dør eller bliver

reddet, og begge dele må siges at være af afgørende betydning for, hvordan man kommer til at forstå teksten. I den anden tekst ”Aldrig mere”, er der en enkel elev, der har forstået det som om, det er Ankers mor, der er død, og ellers er der en generel enighed om, at Ankers mormor er død, og at Anker ønsker at stoppe tiden, men kun få har fra starten set, at Anker ender med at dø. Det har altså været svært for mange af eleverne at danne de globale inferenser, som skal udfylde de tomme pladser i teksten. Måske har de ikke de nødvendige erfaringer med tidsbegrebet til at forbinde det, at Anker finder tiden og får den stoppet, med at han dør, eller også har de ikke aktiveret denne viden under læsningen i første omgang.

Samtalerne ved hjælp af samtalekort var en god hjælp til eleverne til at finde ”hoved og hale” i teksten og til at få sat ord på deres umiddelbare tanker omkring den. Arbejdsarkene og snakken omkring de forskellige opgaver har tvunget eleverne til at nærlæse, gå på opdagelse i og aktivt bruge teksten til at opnå en større forståelse. Dette bliver tydeligt, når man ser på elevbesvarelserne af den sidste del af ”Få fat i tekstens planer”, som bliver udfyldt efter samtalerne. Her kan man nemlig se på langt de fleste besvarelser, at de har reflekteret over teksten, dannet flere inferenser og dermed fundet en mening, der gør, at deres besvarelse bliver af mere overordnet og generel karakter i stedet for at tage udgangspunkt i tekstens umiddelbare handling, og at der, især i teksten ”Aldrig mere”, er opnået en større indlevelse i teksten, som gør at deres besvarelse i den sidste del er tillagt flere stemninger og følelser.

Konklusion

At understøtte elevernes inferensdannelse og fortolkning af teksterne er virkelig vigtig og afgørende for, hvad de får ud af deres læsning – og dermed også afgørende for at skabe læseglæde. Samtaler, ser det ud til, kan være gode til diskussion og deling af læseoplevelser og -forståelser, så der opnås en større og bredere samlet forståelse. Jeg tænker dog, at det er vigtigt, at samtalerne enten understøttes af arbejdsark eller andre konkrete spørgsmål eller arbejdsplaner, der kan hjælpe eleverne til nærlæsning og til at komme dybere ned i teksten, eller at de er mere lærestyrede, så de ikke bliver for overfladiske, men at eleverne netop via inferenskrævende spørgsmål hjælpes til at danne de lokale og globale inferenser, som er nødvendige for forståelsen.

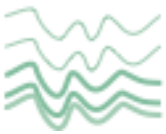
Litteraturliste

Bibliografi

- Elbro, C., & Daugaard, H. T. (5. 12 2018). Undervisning i inferenser: Muligheder og begrænsninger. *Psyke og Logos*, s. 64-81.
- Gissel, S. T., & Steffensen, T. (2021). *Undersøg litteraturen! Engagerende undervisning i æstetiske tekster*. Kbh.: Akademisk Forlag.
- Gyldendal. (20. juni 2022). *Gyldendal*. Hentet fra Grib litteraturen: <https://griblitteraturen.gyldendal.dk/>
- Henkel, A. Q. ((2020)). At læse med sanserne forrest. I V. Boelt, M. Jørgensen, & A. Littauer, *En mere kreativ skole*. Kvan.
- Oakhill, J., Cain, K., & Elbro, C. (2015). Inferenser: Fra tekstens ordlyd til en sammenhængende forståelse. I J. Oakhill, K. Cain, & C. Elbro, *Læseforståelse - indsigt og undervisning* (s. 63-87). Kbh. : Hans Reitzel.
- Roe, A. (2016). Læsestrategier. I A. Roe, *Læsedidaktik - efter den første læseundervisning* (s. 111-140). KLIM.
- Skardhamar, A.-K. (2001). *Litteraturundervisning: teori og praksis*. Kbh.: Gyldendal.
- Undervisningsministeriet, B. o. (4.. november 2021). Dansk, Faghæfte 2019.

Bilag 1: Få fat i tekstens planer

Litteratur har flere lag af betydning. En fiktiv historie har altid et **handlingsplan** og et **fortolkningsplan**. Derfor er det oplagt at overveje: Hvad *handler* teksten helt konkret om? Hvad fornemmer du, den på et mere overordnet og symbolsk plan *drejer* sig om?

Alene – Før samtale

Hvad *handler* teksten om?

Hvad *drejer* teksten sig om?

Efter samtale

Hvad *handler* teksten om?

Hvad *drejer* teksten sig om?

Bilag 2: (Samtalekort)

Oplevelse af tekstens verden (melletrin)

Hvad var det sjoveste i teksten?	Hvem fortæller historien? Hvor ses det i teksten?	Hvilke personer var med i teksten? Hvordan var de?
Hvad kunne du bedst lide?	Hvad vil du gerne spørge hovedpersonen om?	Hvordan passer titlen til teksten?
Hvad kommer du til at tænke på nu?	Hvad synes du om teksten?	Hvordan er slutningen?
Hvordan er stemningen? (fx sjov, trist, uhyggelig eller spændende)	Hvad skete der i starten?	Hvad tror du, er det vigtigste i teksten?
Minder teksten dig om andet?	Hvad kunne du ikke lide?	Hvordan var hovedpersonen? Hvorfor?
Var der noget i teksten, du ikke forstod?	Var der noget, du undrede dig over?	Hvad ville du have gjort, hvis du var hovedpersonen?

Bilag 3: (Inspireret af arbejdsark fra "Grib litteraturen")

Litteraturinterview

Til kortprosatteksten "*Kompetencer*" af Bent Haller fra værket "*At blive set*".

Du skal interviewe en i gruppen, der...	Skriv stikord ned
... kan genfortælle teksten " <i>Kompetencer</i> ".	
... kan karakterisere Torkel.	
... kan karakterisere Peter.	
... kan beskrive tekstens åbning.	
... kan beskrive tekstens slutning.	

... kan karakterisere tekstens sprog.	
... kan beskrive tekstens fortæller.	
... kan forklare, hvad teksten drejer sig om.	
... kan forklare titlen "Kompetencer".	

Bilag 4: Opsamlende spørgsmål til teksten "Kompetencer":

- 1. Hvordan synes I, at overskriften "Kompetencer" hænger sammen med teksten?**
- 2. Hvad får man at vide om Torkel og Peter mellem linjerne? Find steder i teksten, som giver jer denne viden?**
- 3. Hvad menes der med den sidste linje - "Det var en uheldig lodtrækning, der reddede hans liv"?**
- 4. Hvilken betydning, tror du, at oplevelsen i skoven får efterfølgende? for Peter, for Torkel, og for de andre elever i klassen...**
- 5. Hvad får teksten dig til at overveje i forhold til dit eget liv?**
- 6. Kan teksten lære os noget?**

God fornøjelse ☺

Bilag 5: Arbejdsark til teksten "Aldrig mere".

Styr på titlen: *Hvordan hænger overskriften sammen med teksten?*

Din yndlingssætning/dit yndlingscitater: *Udvælg et citat eller en sætning fra teksten og **begrund** hvorfor du valgte netop den.*

Mellem linjerne: *Find et eller flere eksempler i teksten, hvor man **ikke får forklaret** en sammenhæng, men selv skal danne den. Uddyb hvordan du skabte sammenhæng i dit valgte eksempel.*

Tænk dig godt om: *Find et sted i teksten, hvor du **får forklaret**, hvad der sker. Hvad tror du, personen/personerne i handlingen tænkte i situationen, og hvorfor mener du, at de kunne tænke sådan?*

"Tiden": *Tiden er beskrevet flere steder, find eksempler i teksten, på hvordan tiden beskrives.*

Din oplevelse af tiden: Har du oplevet at tiden 1) går **langsomt**? 2) ... går **hurtigt**? 3) ... går **i stå**? Giv eksempler på hvordan du har oplevet de forskellige situationer, eller forestiller dig at de kunne være.

"Tidens gang": Mormorens død har at gøre med tidens gang, står der. Prøv at sætte ord på, hvad **tidens gang** og **tid** er...

Hvad sker der til slut, når Anker finder tiden? Genlæs de sidste tre linjer og overvej hvad der **egentlig** sker...

Hvad får teksten dig til at overveje i forhold til dit eget liv? Kan teksten lære os noget?

Bilag 6: Ekstra opgave, billede med tiden som et tema.

(Fundet på Google)